

SOFTWARE JAKO VĚC V REŽIMU NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

JAN TOMÍŠEK*

ABSTRAKT

Cílem tohoto článku je poukázat na některé praktické otázky ve vztahu k pořízování software, jež vyvstaly s příchodem nového občanského zákoníku. Zároveň jsou čtenáři předloženy možné odpovědi s úmyslem otevřít diskusi na dané téma. První část článku se zabývá otázkou, zda je software v režimu nového občanského zákoníku věcí. Druhá část se zaměřuje na konkrétní aplikaci předchozích závěrů v oblasti odpovědnosti za vady a bezdůvodného obohacení. Na konec jsou shrnuty výsledky analýzy a je rozebrán jejich vliv na systém autorského práva jako celek.

KLÍČOVÁ SLOVA

software, věc v právním smyslu, pojmové znaky věci, autorská práva, odpovědnost za vady, bezdůvodné obohacení

ABSTRACT

The aim of this article is to highlight some of the practical issues in relation to the acquisition of software, which arose with the arrival of the new Civil Code. The readers are presented with possible answers aiming to open discussion on the topic. The first part of the article deals with the question of whether software is a thing in legal terms under the new Civil Code. The second part focuses on the specific application of the previous findings in the area of liability for defects and unjust enrichment. In conclusion the results of the analysis are summarized and their impact on the system of copyright as a whole is assessed.

---

* Bc. Jan Tomíšek je diplomantem na Ústavu práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity a spolupracovníkem advokátní kanceláře ROWAN LEGAL. Kontaktní e-mail: jantomisek@gmail.com

KEY WORDS

software, thing in legal terms, the characteristics of things, copyright, liability for defects, unjust enrichment

1. ÚVOD

Nový občanský zákoník¹ s sebou do českého právního řádu přinesl řadu změn a jako obecný kodex soukromého práva se dotkl i řady souvisejících odvětví, včetně práva autorského, které reguluje právní vztahy k software. Významně se do praxe promítá mimo jiné otázka, zda je software věcí v právním smyslu.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy NOZ obsahuje výslovnou definici věci v právním smyslu² a to definici (úmyslně)³ velmi širokou. Je proto namístě se ptát, zda je možné ji aplikovat na software, potažmo na autorská díla obecně. Mnohá ustanovení NOZ přitom váží některá práva a povinnosti na věcnou povahu předmětu právního vztahu, například § 3002 odst. 2, který upravuje vydávání bezdůvodného obohacení v případě užívání věci na základě neplatné smlouvy. Předmětem tohoto článku je proto diskuze významu ustanovení o věcech v právním smyslu zejména s ohledem na vztah NOZ a AutZ jako obecného a zvláštního předpisu, konkrétní podmínky jejich aplikace a případné praktické důsledky.

S ohledem na novost právní úpravy, z ní vyplývající absenci judikatury a do značné míry i doktrinárních poznatků, není cílem této práce předložit čtenáři definitivní závěry v otázce povahy software jako věci v právním smyslu a otázkách souvisejících. Mým záměrem je především na tyto otázky poukázat pro jejich praktický význam, prezentovat svůj názor na možné odpovědi a tím otevřít odbornou diskuzi na dané téma.

2. NOZ A AUTZ – VZTAH LEX GENERALIS A LEX SPECIALIS

Než si začneme klást otázku, zda autorská díla nesou pojmové znaky věci ve smyslu NOZ, položme si otázku obecnější – je vůbec možné uvažovat o aplikaci této definice plynoucí z obecného předpisu soukromého práva na

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“).

² § 489 NOZ.

³ Srov. Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). *Nový občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, duben 2012 [cit. 16. 4. 2014]. s. 177.

statek spadající do působnosti autorského zákona⁴ jako předpisu zvláštního? NOZ nám pro rozhodnutí poskytuje vodítko v § 9 odst. 2: „Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy.“ Z tohoto ustanovení dovozují, že na autorská díla rozhodně nelze aplikovat ustanovení NOZ o věcných právech, neboť AutZ obsahuje vlastní úpravu absolutních majetkových práv. Avšak, jak podrobněji vysvětlím níže, ne ke každé věci ve smyslu NOZ se musí vázat absolutní majetková práva, protože se s charakterem věci v právním smyslu pojí i jiná svébytná oprávnění - například Ivo Telec v tomto kontextu poukazuje na ochranu držby jakožto ochrany pokojného stavu,⁵ v úvodu tohoto článku pak byla zmíněna oblast odpovědnosti za vady.

Je tedy namístě zvažovat, zda AutZ obsahuje dostatečnou úpravu všech těchto svébytných oprávnění, aby nebylo třeba aplikovat ustanovení NOZ jako *lex generalis*. Ochranu pokojného stavu autorský zákon neřeší a nestanoví ji jako překážku například pro některé zápůrčí nároky, i když by to leckdy mohlo být ku prospěchu věci.⁶ Stejně tak není upravena problematika odpovědnosti za vady, ač ji praxe velmi často řeší.⁷ Bezdůvodné obohacení je řešeno v § 40 odst. 4 AutZ, upravena je však pouze jeho výše a institut poctivého příjemce zde není obsažen vůbec, ve zbývajícím rozsahu (např. ohledně samotné povinnosti k vydání) je tedy třeba použít úpravu NOZ.⁸ Ostatně první věta § 40 odst. 2 to i předpokládá: „Právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů zůstává nedotčeno[.]“ Domnívám se proto, že vyloučení aplikace NOZ jako obecnějšího předpisu v tomto směru není možné, neboť AutZ neobsahuje rozdílnou úpravu veškerých možných následků povahy autorského díla jako věci v právním smyslu.

Opomenout nelze ani hledisko časové. NOZ je sice pozdějším předpisem, obecné zásady právním nám však říkají, že *lex posterior generalis non de-*

⁴ Zákon č. 121/2000, autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AutZ“).

⁵ Srov. TELEC, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 4, s. 120.

⁶ Například soudní zákaz užívat určitý software může být v současné digitální ekonomice likvidační a nebylo by od věci jeho tvrdé dopady alespoň zmírnit formou ochrany pro poctivé držitele daného softwarové řešení.

⁷ Vedle licence je při pořizování software odpovědnost za vady nejvíce diskutovanou otázkou.

⁸ § 2991 odst. 1 NOZ.

rogat legi priori speciali. NOZ sám tuto zásadu reflektuje v přechodném ustanovení § 3029 odst. 2: „Nestanoví-li tento zákon něco jiného, nejsou dotčena ustanovení [...] právních předpisů upravujících zvláštní soukromá práva.“ Za takový předpis můžeme jistě považovat i AutZ.⁹ Otázkou je, zda by aplikací ustanovení NOZ o věcech v právním smyslu byla dotčena zvláštní soukromá práva zakotvená v autorském zákoně. Na jednu stranu se lze domnívat, že tato práva budou touto aplikací spíše podpořena, na druhou stranu například ochrana držby jako pokojného stavu může v některých případech směřovat i proti tomu, komu svědčí absolutní majetkové právo, a toto právo tím může být omezeno. Podobně § 3002 odst. 2 může omezit nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle autorského zákona vznesený vůči poctivému příjemci. Proto bychom měli podrobně zvážit účel § 3029 odst. 2. Podle mého názoru je zde cílem vyloučit nezamýšlenou novelizaci, tj. přímou změnu těchto soukromých práv, ne však vyloučit jejich koexistenci s jinými obecnými občanskoprávními instituty. Aplikace těchto institutů na oblast autorských práv je tedy možná a v některých případech dokonce nevyhnutelná, jak bylo ukázáno u bezdůvodného obohacení.

3. POJMOVÉ ZNAKY VĚCI V PRÁVNÍM SMYSLU

Připustíme-li aplikaci ustanovení NOZ o věcech v právním smyslu, je nejprve třeba zabývat se jejich pojmovými znaky. Za věc se dle litery zákona považuje vše, co je odlišné od osoby a slouží potřebě lidí, doktrína však připojuje k těmto pojmovým znakům jeden další, zákonem výslovně nevyjádřený. Je to způsobilost být předmětem subjektivních majetkových práv, což prakticky znamená, že si určitou věc můžeme „přivlastnit“ a právně s ní disponovat.¹⁰ Důvodová zpráva hovoří zejména o právu vlastnickém,¹¹ není však vyloučena jiná možnost, což je třeba zdůraznit. Tím vzniká zvláštní kategorie věcí bez věcných práv, do které by software mohl spadat.¹²

⁹ Nezasahovat mimo jiné do autorského práva bylo i úmyslem zákonodárce. Srov. Důvodová zpráva, op. cit., s. 590.

¹⁰ Tento požadavek plyne z původní textace návrhu NOZ předloženého Poslanecké sněmovně. Srov. § 482 Sněmovního tisku 362/0, Vládní návrh na vydání zákona občanský zákoník. *Digitální repozitář* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 26. 5. 2011 [cit. 16. 3. 2014].

¹¹ Důvodová zpráva, op. cit., s. 118.

¹² Na tento aspekt upozorňuje též Ivo Telec, když uvádí, že „ustanovení o věcných právech nelze pokaždé použít na nehmotné věci.“ Srov. TELEC, 2014, op. cit., s. 120.

Nese však software výše popsané pojmové znaky? Pro začátek lze konstatovat, že software slouží potřebě lidí a proto splňuje pojmový znak užitečnosti - domnívám se, že ve vztahu k tomuto tvrzení není třeba čtenáře zatěžovat detailním odůvodňováním. Bez pochyby lze též říci, že software může být předmětem subjektivních majetkových práv, jmenovitě majetkových práv autorských.¹³

Sporným bodem zůstává rozdílnost software od osoby. Ve vztahu k software přitom tento problém nemusí být tak zjevný jako u obecné kategorie autorského díla. Autorské dílo jako ideální statek je jedinečným, resp. původním výsledkem tvůrčí činnosti autora.¹⁴ Jako jeho duševní produkt je s ním do značné míry spjato a zákon proto upravuje k autorskému dílu též práva osobnosti.¹⁵ Z těchto důvodů je z určitého úhlu možno pohlížet na autorské dílo jako na extenzi osobnosti jeho autora. Pokud bychom dospěli k závěru, že je propojení mezi autorem a jeho dílem natolik silné, že je obtížné je od sebe odlišit, pak by autorská díla věcmi nebyla, a tedy by věcí nebyl ani software.

Oč je u software méně zřetelná spojitost s osobou autora, o to výrazněji u něj vynikají rysy, které jej od ní odlišují a které nejsou tolik patrné například u básně či jiného literárního díla. Počítačový program v podobě zdrojového kódu je souborem pokynů pro počítačový systém, který se někdy může více či méně blížit přirozenému jazyku,¹⁶ častěji je ale spíše podobný matematickému zápisu.¹⁷ Ještě markantnější je tato odlišnost u podoby strojového kódu, který je posloupností instrukcí pro procesor počítače a pro člověka je téměř nesrozumitelný. Ztotožnit matematický zápis, posloupnost nesrozumitelných instrukcí, nebo dokonce jen jedniček a nul

---

¹³ § 2 odst. 2 AutZ stanoví možnost ochrany software, jako autorského díla, § 65 odst. 1 AutZ přiznává software ochranu jako dílu literárnímu a § 12 pak k autorským dílům zakotvuje absolutní majetkové právo dílo užít.

¹⁴ § 2 odst. 1, resp. 2 AutZ.

¹⁵ § 11 AutZ.

¹⁶ Ne nadarmo teorie programovacích jazyků do značné míry vychází z díla lingvisty Noama Chomského, který se ve své práci zabýval spíše přirozenými jazyky. Srov. BARSKÝ, Robert F. Noam Chomsky: A life of dissent. MIT Press, 1998. In: *Google Books* [online] Google, Inc. [cit. 16. 3. 2014].

¹⁷ Např. ve funkcionálním programování má počítačový program podobu matematického výrazu a běh programu spočívá v jeho redukci. Srov. WADLER, Philip. The essence of functional programming. In: Proceedings of the 19th ACM SIGPLAN-SIGACT symposium on Principles of programming languages. ACM, 1992. In: *ACM Digital Library* [online]. Association for Computing Machinery [cit. 16. 3. 2014]. s. 1.

binárního kódu s osobou autora je alespoň z mého pohledu přinejmenším problematické.

Taktéž je třeba vzít v úvahu i jiné pojmové znaky autorského díla vedle jeho charakteru tvůrčího výsledku. Autorským dílem není každý, byť i jedinečný, výsledek tvůrčí činnosti (např. myšlenka), ale pouze výsledek objektivně vyjádřený.¹⁸ Není snad objektivní vyjádření myšlenky právě tím krokem, který ji učiní součástí vnějšího světa a definitivně ji tak oddělí od osobnosti autora? Přikláním se k závěru, že je, a odpovídá tomu dle mého názoru i realita hospodářského styku, kde se software po obrazném oddělení osobnosti autora od něj velmi často odděluje i fakticky. Na většině významných softwarových řešení se totiž podílejí desítky, stovky nebo dokonce tisíce programátorů jako zaměstnanců nebo smluvních dodavatelů výrobce a jejich kontakt a propojení s výsledným dílem jako celkem je minimální.

4. TELEOLOGICKÉ HLEDISKO

Jedním z faktorů, které ve vztahu k novelizované právní úpravě nelze opomenout, je též úmysl zákonodárce. Jak již bylo řečeno, definice věci v NOZ je záměrně velmi široká a důvodová zpráva k tomuto výslovně uvádí: „Široké vymezení zahrnující pojmově jako věci v právním smyslu věci hmotné i nehmotné (např. předměty spadající do kategorií průmyslového a jiného duševního vlastnictví, [...]) vyhovuje lépe praktické potřebě i hledisku zdejšího ústavního pořádku.“¹⁹

Úmysl zákonodárce však není dobré posuzovat pouze na základě textu předpisu a jeho důvodové zprávy – zvažme proto také, jak se text předpisu vyvíjel do jeho definitivního schválení. Návrh NOZ od své první verze až do znění předloženého Poslanecké sněmovně obsahoval větu: „Majetková práva se týkají věcí v právním smyslu.“²⁰ Od počátku tedy bylo účelem definice věci v právním smyslu vymezení okruhu předmětů, ke kterým se mohou vázat majetková práva. Přestože tato formulace ve finálním textu předpisu obsažena není, nelze ji zcela přehlížet. Výše jsem poukazoval na to, že je

¹⁸ § 2 odst. 1 AutZ.

¹⁹ Důvodová zpráva, op. cit., s. 177.

²⁰ Srov. § 411 odst. 1 Návrhu zákona a důvodové zprávy. *Nový občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, leden 2005 [cit. 16. 4. 2014]. a též § 482 Sněmovního tisku 362/0, op. cit.

třeba vnímat ji jako jeden z definičních znaků věci, ale celou úvahu je možné také obrátit. Samotná koncepce definice věci vypuštěním zmíněné věty nebyla dotčena. Stále je jejím účelem vymezit a souhrnně označit okruh předmětů subjektivních majetkových práv, proto bychom na ni touto optikou měli nazírat.

Co to znamená v našem případě? Jestliže úmyslem normotvůrce bylo širou definovat okruh předmětů, ke kterým se mohou vztahovat majetková práva a zahrnout do tohoto okruhu též „předměty spadající do kategorií průmyslového a jiného duševního vlastnictví[,]“²¹ pak se domnívám, že tuto zbytkovou kategorii „jiné duševní vlastnictví“ by měly tvořit zejména právě předměty práva autorského, jelikož právo autorské tvoří jeden z hlavních pilířů systému práva duševního vlastnictví vedle práv průmyslových.²² Tomu odpovídá i skutečnost, že se k autorským dílům podle AutZ vztahují majetková práva.²³ Software je tedy dle mého názoru z teleologického hlediska v režimu NOZ věcí, avšak věcí, jež není předmětem věcných práv.

5. LICENCE JAKO VĚC

Vedle otázky, zda je samotný software věcí, se hodí zvážit otázku úzce související – je licence k software věcí? Licencí se v nové právní úpravě rozumí „oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví[,]“²⁴ I kdybychom se přiklonili k závěru, že software jako autorské dílo je součástí osobnosti autora, domnívám se, že licence jako obligace součástí jeho právní osobnosti není, zvláště je-li jejím předmětem majetkové právo software užít, což je případ v praxi nejčastější. Zároveň můžeme říci, že softwarová licence slouží potřebě lidí, neboť na přenechávání licencí je založena většina obchodního styku ve vztahu k software.

Taktéž můžeme za splněný považovat doktrinální požadavek na způsobilost být předmětem majetkových práv, protože licence jsou ve zmíněném

²¹ Důvodová zpráva, op. cit., s. 177.

²² Srov. např. ŠPAČEK, Jindřich. Veřejnoprávní ochrana duševního vlastnictví, vztah mezi pojmy „průmyslové“ a „duševní“ vlastnictví. In: JEŽEK, Jiří. a kol. *Prosazování práv z duševního vlastnictví* [online]. 2003 [cit. 16. 3. 2014]. s. 18 an.

²³ § 12 AutZ.

²⁴ § 2358 odst. 1 NOZ.

obchodním styku smluvně převáděny²⁵ a stávají se tak předmětem relativních majetkových práv. Toto pojetí ostatně dle mého názoru odpovídá vnímání softwarových licencí jako obchodního artiklu, jež nám prezentoval Soudní dvůr Evropské unie v rozhodnutí *UsedSoft*.²⁶

Domnívám se proto, že licenci můžeme zařadit mezi nehmotné věci, neboť se jedná o právo, jehož povaha to připouští,²⁷ avšak platí stejná výhrada jako výše – licence dle mého názoru nejsou předmětem věcných práv, neboť by to narušovalo běžnou strukturu relativních právních vztahů a jejich účinků *inter partes*.

6. APLIKAČNÍ DŮSLEDKY

Zkusme nyní zvážit důsledky obou možných závěrů. Pakliže by autorské dílo nebylo věcí, do jaké kategorie by spadalo? Dřívější občanský zákoník pro tyto účely pracoval s pojmem „jiná majetková hodnota“.²⁸ Ivo Telec v podobné souvislosti zmiňuje „výtvoř jako zvláštní kategorii předmětů soukromých práv vedle věcí.“²⁹ Z jeho dřívějších prací lze vyčíst, že tento pojem používá mimo jiné pro předměty autorských práv.³⁰ Obstojí tento pojem ve světle NOZ? Domnívám se, že ano. Vzhledem k tomu, že vyloučení povahy autorského díla jako věci by se zakládalo na jeho propojení s osobou autora, označoval by pojem výtvor v podstatě jednu ze složek autorovy právní osobnosti.³¹

Pokud bychom dospěli k závěru, že software je věcí stejně jako všechna autorská díla, k čemu by takový závěr vedl? Především k možnosti na ně aplikovat posesorní ochranu a jiné obecné občanskoprávní instituty vázané na povahu statku jako věci v právním smyslu. Je otázkou zda je taková aplikace prakticky přínosná a jak ovlivní rovnováhu systému autorského práva. Dle mého názoru se může jednat o přínos v podobě posílení ochrany

²⁵ § 2358 odst. 1 NOZ ve svém úvodu hovoří o licenční smlouvě, kterou se samotná licence jako obligace přenechává.

²⁶ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11.

²⁷ § 496 odst. 2 NOZ.

²⁸ § 118 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ TELEC, 2014 op. cit. S. 117, poznámka pod čarou.

³⁰ TELEC, Ivo. Autorské právo k fotografiím podle nového autorského zákona. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č. 12, s. 539. ISSN 1210-6410. In: *beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 16. 3. 2014]. Též srov. TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 37.

³¹ § 15 NOZ.

uživatelů software, kteří konají v dobré víře, ale jsou následně stíháni nositeli práv, již se snaží získat ekonomický prospěch.³²

Pokud navíc přijmeme filosofickou premisu Radima Polčáka, že informace má přirozený sklon se šířit a snaha zakotvit k ní restriktivní práva je kontradiktorní k její povaze, současným technickým možnostem i k její filosofické podstatě,³³ přičemž vezmeme v potaz, že software, stejně jako ostatní autorská díla, je jen objektivně vyjádřenou myšlenkou, tedy informací, může být výše popsáný závěr též filosoficky konformní. Jak poukazuje Ivo Telec, ochrana držby je institut svědčící poctivém držiteli, tedy držiteli v dobré víře, který k předmětu držby nemusí mít absolutní majetková práva.³⁴ Ten, komu absolutní majetková práva svědčí, naopak může být ochranou držby v jejich výkonu omezen, čímž ve výsledku dochází k limitaci restriktivních práv k informacím.

6.1. ODPOVĚDNOST ZA VADY

Praktický dopad pojetí software jako věci se může projevit v rovině odpovědnosti za vady, konkrétně jejího právního režimu. Za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb. nebylo tolik zřejmé, jaký má mít odpovědnost režim a zda je například možné na software aplikovat ustanovení o vadách předmětu koupe.³⁵ V režimu NOZ se na software poskytovaný na základě licenční smlouvy vztahuje obecná odpovědnost za vady dle § 1914 a násl. nového občanského zákoníku. Dle těchto ustanovení by měl mít software vlastnosti vymíněné či obvyklé a měl by být použitelný způsobem stanoveným ve smlouvě a je-li stranám znám, i podle účelu smlouvy. Pokud není dohodnuto jinak, měl by být střední jakosti. Za vadné plnění je považováno zejména plnění, které nemá ujednané vlastnosti, tedy je v rozporu se smlouvou resp. specifikací.

Přijmeme-li názor, že autorská díla jsou v pojetí nového občanského zákoníku věcmi v právním smyslu, může se na jejich úplatný převod uplatnit

---

³² Jinými slovy, občanskoprávní instituty by nám v oblasti duševního vlastnictví mohly přinést nástroje, jak alespoň občas pomyslně vyrazit trollům z rukou jejich kyje. Srov. POLČÁK, Radim. Internet a proměny práva. Auditorium, 2012. s. 312, poznámka pod čarou.

³³ POLČÁK, 2012, op. cit, s. 307.

³⁴ TELEC, 2014, op. cit., s. 119.

³⁵ KNEBL, Ondřej. Odpovědnost za vady software. *Právní rádce* [online]. *Economia*, 2. září 2010 [cit. 16. 3. 2014].

i ustanovení o odpovědnosti za vady prodané věci dle § 2099 a násl. NOZ, přičemž je díky věcné povaze předmětu tato analogie mnohem přílehavější. Tento závěr se nám hodí v případech, kde absentuje smluvní úprava této otázky, což v praxi nejsou případy výjimečné.

6.2. UŽÍVÁNÍ SOFTWARE NA ZÁKLADĚ NEPLATNÉ SMLOUVY

Dalším z praktických důsledků závěru, že software je věcí v právním smyslu, může být aplikace § 3002 odst. 2 NOZ na případy neplatných licenčních smluv. Tento odstavec stanoví: „Užíval-li věc nabytou podle úplatné smlouvy poctivý příjemce a je-li smlouva neplatná, poskytne druhé straně náhradu za užívání, avšak jen do výše odpovídající jeho prospěchu.“

Základní otázkou při aplikaci tohoto ustanovení je, zda ob stojí i vedle § 40 odst. 4 AutZ. Ten ve svém poslední větě stanoví, že „[v]ýše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.“

Těžiště zvažování proto leží v analýze podstaty a účelu § 3002 NOZ. Ten je součástí komplexu norem společně s § 3000 a § 3001. Tyto paragrafy zakotvují institut poctivého příjemce, jímž je dle důvodové zprávy myšlena osoba, „která nabyla prospěch bezdůvodně, ale v dobré víře[.]“³⁶ Účelem zmíněných paragrafů je zjevně zmírnit tvrdost dopadů ostatních ustanovení o bezdůvodném obohacení na takovouto osobu. Samotný § 3002 pak obsahuje dvě normy. První, v odst. 1, vylučuje aplikaci zmírňujících ustanovení na případy plnění z neplatné smlouvy. Tomu odpovídá i komentář v důvodové zprávě: ukáže-li se smlouva být neplatnou, „pak má mít strana, která podle úplatné smlouvy plnila, právo na nezkrácené vrácení toho, co poskytla druhé straně.“³⁷ Druhá norma v odst. 2 upravuje užívání věci poctivým příjemcem při neplatnosti smlouvy jako právního důvodu pro užívání.

Ačkoli se zdá, že se příslušná část důvodová zpráva vztahuje k celému § 3002, je toto zdání klamné. Původní § 3002 ve znění předloženém Po-

³⁶ Důvodová zpráva, op. cit., s. 586.

³⁷ Důvodová zpráva, op. cit., s. 586.

slanecké sněmovně měl totiž pouze jeden odstavec.³⁸ Druhý odstavec byl vložen pozměňovacím návrhem ústavně právního výboru sněmovny, konkrétní genezi tohoto ustanovení však podle zápisu z příslušného jednání výboru zjistit nelze.³⁹ Zvážíme-li však vedle ne zcela zřejmých úmyslů zákonodárce především celkový význam a smysl paragrafů 3000 až 3002, zjistíme, že jejich podstatou je ochrana poctivých příjemců. Tato otázka není AutZ upravená a měla by se proto dle mého názoru řídit NOZ v souladu s jeho § 9 odst. 2.

Závěr o konkrétních důsledcích aplikace § 3002 odst. 2 na neplatnou licenční smlouvu vychází z interpretace zákonodárcem zvolené formulace „poskytne druhé straně náhradu za užívání, avšak jen do výše odpovídající jeho prospěchu[,]“ která nabízí dva výklady. Buďto můžeme poskytnutí náhrady do výše prospěchu vnímat jako snížení výše bezdůvodného obohacení příjemce, nebo tak, že výše obohacení zůstává stejná, ale snižuje se rozsah povinnosti k vydání, přičemž zbývající část plnění se stává naturální obligací.

První výklad, tedy snížení výše obohacení, je v příkrém rozporu s § 40 odst. 4 AutZ, který naopak fikcí výši obohacení zdvojnásobuje. Přesto však vedle něj může obstát, pokud úpravu institutu poctivého příjemce bereme v dané situaci vůči AutZ jako speciální. Druhý výklad vedle úpravy AutZ obtojí snáze, může se však jevit jako méně intuitivní.

7. ZÁVĚR

S ohledem na výše uvedenou argumentaci nelze podle mého názoru ve vztahu k úpravě pojmu věci konstatovat, že by AutZ obsahoval dostatečně samostatnou úpravu a mohl tedy působit jako *lex specialis*, čímž by vylučoval aplikaci NOZ. Je proto třeba klást si otázku, zda software, resp. autorská díla nesou pojmové znaky věci ve smyslu § 489 NOZ, zejména zdali jsou odlišné od osoby. V případě software se přikláním k závěru, že v okamžiku svého objektivního vyjádření se od osoby autora dostatečně odděluje, proto nese všechny požadované pojmové znaky. Tento závěr je taktéž v souladu s úmyslem zákonodárce, jak se mi jeví z důvodové zprávy

³⁸ § 2973 Sněmovního tisku 362/0, op. cit.

³⁹ Ústavně právní výbor. Zápis z jednání č. 33 (10., 11. a 20. října 2011) *Digitální repozitář* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 26. 10. 2011 [cit. 16. 3. 2014].

a vývoje právní normy. Potřebám praktického života odpovídá pojetí licence jako věci, neboť je to právě licence, která je obvyklým předmětem právního obchodu. Jak software, tak licence jsou však dle mého názoru věcmi, ke kterým se nevztahují věcná práva.

Vnímáme-li software jako věc v právním smyslu, přináší to v praxi zřejmější režim odpovědnosti za vady při absenci smluvní úpravy. Zároveň můžeme v případě jeho užívání na základě neplatné licenční smlouvy zvažovat aplikaci § 3002 odst. 2, který často povede k výraznému zmírnění povinnosti vydat bezdůvodné obohacení. Nejproblematictější otázkou je v tomto ohledu vztah obecnosti a zvláštnosti mezi NOZ a AutZ v souvislosti s institutem poctivého příjemce. Osobně zastávám názor, že tento institut by se měl uplatňovat i v oblastech regulovaných AutZ.

Jak plyne z výše uvedených výkladů, NOZ nenápadně infiltroval do oblasti práva duševního vlastnictví a vyvolal zde jistou míru zmatků a nejasností. Ač se to na první pohled může zdát být ke škodě, provedená analýza nám poukázala na některé pozitivní změny.

Konstrukce § 40 odst. 4 AutZ dle mého názoru není vhodná a deformuje situaci v oblasti vymáhání autorských práv. Zejména je pak tato deformace markantní u porušení v dobré víře, na která dopadá diskutovaný § 3002 odst. 2.⁴⁰ Obdobně silná úprava absolutních majetkových práv k autorským dílům, zejména jejich restriktivní složky dle § 40 odst. 1 AutZ, je podle mého názoru zastaralá a nereflektuje aktuální společenský a technologický vývoj.

Jsem proto přesvědčen, že obecné občanskoprávní instituty jako třeba ochrana držby či bezdůvodné obohacení, resp. jejich novelizovaná konstrukce v NOZ, by formou určitého omezení absolutních práv mohly do práva duševního vlastnictví přinést svěží vítr a pozitivně v tomto poměrně rigidním a leckdy nevyváženém systému posunout rovnováhu ve prospěch těch, kteří jednají v dobré víře.

8. LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE

[1] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgy2f6nbqfu2tq>

⁴⁰ HUSOVEC, M. Zabijú OKS doktrínu, alebo skôr doktrína sen OKS? *Lexforum.cz* [online]. 19. 09. 2013 [cit. 16. 3. 2014].

- [2] Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mrqgayf6mjsgewt-cmy>
- [3] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mrqgez6f6obzfuya>
- [4] Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11. In: *InfoCuria* [online právní informační systém]. Soudní dvůr Evropské unie [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=124564&doclang=cs>
- [5] BARSKY, Robert F. Noam Chomsky: A life of dissent. MIT Press, 1998. In: *Google Books* [online] Google, Inc. [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: http://books.google.cz/books/about/Noam_Chomsky.html?id=RKUBYYPG4mcC
- [6] HUSOVEC, M. Zabijú OKS doktrínu, alebo skôr doktrína sen OKS? *Lexforum.cz* [online]. 19. 09. 2013 [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.lexforum.cz/464>
- [7] KNEBL, Ondřej. Odpovědnost za vady software. *Právní rádce* [online]. *Economia*, 2. září 2010 [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-46529960-odpovednost-za-vady-software>
- [8] POLČÁK, Radim. Internet a proměny práva. Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 9788087284223.
- [9] ŠPAČEK, Jindřich. Veřejnoprávní ochrana duševního vlastnictví, vztah mezi pojmy „průmyslové“ a „duševní“ vlastnictví. In: JEŽEK, Jiří. a kol. *Prosazování práv z duševního vlastnictví* [online]. 2003 [cit. 16. 3. 2014]. s. 18 – 25. Dostupné z: <http://www.dusevniuvlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/prosazovanipravdusevniuvlastnictvi.pdf>
- [10] TELEČ, Ivo. Autorské právo k fotografiím podle nového autorského zákona. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č. 12, s. 539. ISSN 1210-6410. In: *beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgb-pxa4s7gez643uojtkmzz>
- [11] TELEČ, Ivo. Držba informací. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 4, s. 115-121. ISSN 1210-6410.
- [12] TELEČ, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. Praha: C. H. Beck, 2012. 153 s. ISBN 9788074004254.
- [13] WADLER, Philip. The essence of functional programming. In: Proceedings of the 19th ACM SIGPLAN-SIGACT symposium on Principles of programming languages. ACM, 1992. s. 1-14. In: *ACM Digital Library* [online]. Association for Computing Machinery [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=143169>
- [14] Ústavně právní výbor. Zápis z jednání č. 33 (10., 11. a 20. října 2011) *Digitální repozitář* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 26. 10. 2011 [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=75753>

[15] Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). *Nový občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, duben 2012 [cit. 16. 4. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

[16] Návrh zákona a důvodové zprávy. *Nový občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, leden 2005 [cit. 16. 4. 2014]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_verze_2005.pdf

[17] Sněmovní tisk 362/0, Vládní návrh na vydání zákona občanský zákoník. *Digitální repozitář* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 26. 5. 2011 [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=71123>